

3.1 Alternace – analýzy

- distribuce alternant může být motivována různými faktory
- **fonologická distribuce:** alternace je výsledkem aplikace fonologických pravidel → distribuce alternant je závislá na fonologickém okolí
- za čistě fonologické se považují alternace typu **T~D**:

(1) a) asimilace znělosti v řadě šumových C:

$T \rightarrow D / _D$ (pro/s-b/-a → pro/z-b/-a), $D \rightarrow T / _T$ (sá/z-k/-a → sá/s-k/-a)

nad-pravidlo: $C_{[+\text{šumový}, \alpha \text{ znělý}]} \rightarrow C_{[\beta \text{ znělý}] / _ C_{[\beta \text{ znělý}]}$

b) neutralizace znělosti na konci slova:

$D \rightarrow T / _ \#$ (pro/s-eb/ → pro/s-ep/)

- u ostatních typů alternací závisí jejich interpretace na tom, jakou máme k dispozici fonologickou teorii, tj. jak vypadají fonologická pravidla a jak vypadá reprezentace fonologické struktury
- česká tradice: žádná fonologická pravidla, fonologická struktura = lineární řetězec fonémů → rozdíl **T~D** (fonologicky motivované alternace) X ostatní typy alternací, kde distribuce alternant není nijak závislá na fonologické struktuře → ve stejném fonologickém kontextu se objevují obě alternanty:

(2) a. dům, dom-u X trůn, trůn-u; lom, lom-u

b. kráv-a, krav X šťáv-a, šťáv; hlav-a, hlav

c. krás-t, krad-l X pás-t, pás-l

d. kotel, kotl-e X trotl, trotl-a; hotel, hotel-u

e. karet, kart-a X karet, karet-a; kvart, kvart-a

f. ptác-i /i/ X pták-y /i/ (/ki/no, /ki/selý, hor/ki:/)

g. lenoš-e-n-í /e/ X lenoch-em /e/ (/xe/chtat, o/xe/chule, hlu/xe:/ho)

- generativní přístup: to, co vidím/slyším na povrchu nemusí být nutně to, co reprezentuje daný morfém v lexikonu → rozdíl mezi hloubkovou a povrchovou fonologickou strukturou
- teoreticky existují 3 možnosti:

(3) a. $\begin{array}{cc} /a/ & /b/ \\ | & | \\ /a/ & /b/ \end{array}$ b. $\begin{array}{cc} /a/ & \\ | \searrow & \\ /a/ & /b/ \end{array}$ c. $\begin{array}{cc} /x/ & \\ \swarrow \searrow & \\ /a/ & /b/ \end{array}$

3.1 Alternance e~∅

(4)	bar∅v-a, barev	pros-∅b-a, pros-eb
	kot∅l-ík, kotel	díl-∅n-a, díl-en-sk-ý
	mý-d∅l-o, mý-del	dom-∅k-ář, dom-ek
	zvěř-st∅v-o, zvěř-stev	let-∅c-ův, let-ec

- (5) ∅ / _C+V
e / _C#, _C+C

(6)	kotel-∅n-a	(kot∅l-ík)
	kotel-en	
	služ-eb-∅n-a	(služ-∅b-a)
	služ-eb-en	
	dom-eč-∅k-em	(dom-∅k-em)
	dom-eč-ek	
	dom-eč-eč-∅k-em	
	dom-eč-eč-ek	

- (7) ∅ / _C+V
e / _C#, _C+C, _C+vC

(8)	√...C _x C _y		√... C _x C _y	
	CC]V	CeC]	CC]	CC]V
rv	barv-a	barev	konzerv	konzerv-a
rt	kart-a	karet	kvart	kvart-a
lc	pulc-i	pulec	sulc	sulc-u
rm	farm-a	farem	alarm	alarm-y
kt	lokt-y	loket	pakt	pakt-y
ct	oct-y	ocet	poct	poct-y
cht	bucht-a	buchet	ksicht	ksicht-y
tl	datl-a	datel	trotl	trotl-a

(9)	bez∅-	bez∅-pohlavní, beze-dný
	nad∅-	nad∅-časový, nade-psat
	ob∅-	ob∅-hospodařit, obe-lhat
	od∅-	od∅-barvit, ode-brat
	pod∅-	pod∅-točit, pode-psat
	před∅-	před∅-tančit, přede-hnat
	roz∅-	roz∅-tahat, roze-štvat
	s∅-	s∅-kapat, se-cvičit
	v∅-	v∅-létnout, ve-tkat
	vz∅-	vz∅-pamatovat se, vze-dmout se
	z∅-	z∅-mařit, ze-mdlít

$C_i e[C_i(C)V]$		$C_v \emptyset[C_i(C)\{V,L\}]$
se-sed-nout	se-skoč-it	v \emptyset -sed-nout, v \emptyset -skoč-it
se-sad-it	se-stěh-ovat	v \emptyset -sad-it
se-syp-at	se-štíp-at	v \emptyset -syp-at
se-sek-nout	se-šleh-at	v \emptyset -šleh-at
	se-žmoul-at	
	se-stříh-at	
	se-škvař-it	
	se-škleb-it	
ve-vázat	ve-vrávor-at	s \emptyset -váz-at
ve-valit	ve-vln-it	z \emptyset -vln-it
	ve-vrt-at	s \emptyset -vrt-at

sibilanty			dentály
roz \emptyset /e-sad-it	roz \emptyset -sed-nout	roze-stoup-it	nad \emptyset -dimenz-ovat
roz \emptyset /e-skoč-it	roz \emptyset -šleh-at	roze-smut-nit	od \emptyset -tá-t
roz \emptyset /e-stěh-ovat	roz \emptyset -škleb-it	roze-smá-t	pod \emptyset -trh-nout
	roz \emptyset -škvař-it	roze-zvuč-et	před \emptyset -tříd-it

prefix + \sqrt{CCV}	prefix + \sqrt{CC}
roz \emptyset -mžik-at	roze-mž-ít
roz \emptyset -mňouk-at	roze-mn-out
roz \emptyset -ptýl-it	roze-pt-at
od \emptyset -čpavk-ovat	ode-čp-ít
roz \emptyset -kdák-at	roze-tk-at
roz \emptyset -tříd-it	roze-tř-ít
z \emptyset -tlouc-t	ze-tl-ít

$Ce[C\emptyset C]$	$C\emptyset[CeC]$
beze-r \emptyset t-ý	nad \emptyset -ret-ní
obe-z \emptyset d-ít	od \emptyset -zed-ničit
roze-d \emptyset n-ít	ob \emptyset -den-ní
roze-z \emptyset l-ít (zel, GenPl)	bez \emptyset -cel-ní (c \emptyset l-o)
obe-l \emptyset h-at (lež, NomSg)	z \emptyset -pes-kovat (p \emptyset s-ík)
beze-s \emptyset n-ý (sen, NomSg)	
beze-š \emptyset v-ý (šev, NomSg)	
obe-l \emptyset st-ít (lest, NomSg)	
beze-k \emptyset l-ý (kel, NomSg)	
beze-d \emptyset n-ý (den, GenPl)	
ode-sk \emptyset l-ít (skel, GenPl)	

(14)

\emptyset	e
ode-b \emptyset r-at	ode-ber-eš
roze-d \emptyset r-at	roze-der-eš
přede-h \emptyset n-at	přede-žen-eš
pode-m \emptyset l-ít	pode-mel-eš
se-p \emptyset r-at	se-per-eš
ode-st \emptyset l-at	ode-stel-eš
roze-ž \emptyset r-at	roze-žer-eš

(15)

\emptyset/e	\emptyset	e
ode/ \emptyset -bír-at	před \emptyset -hán-ět	se-pír-at
roze/ \emptyset -dír-at	v \emptyset -tír-at	ode-stýl-at
pode/ \emptyset -míl-at		roze-žír-at
ode/ \emptyset -pír-at		